

Odvaha dupnúť. Rozhovor s Lenkou Krištofovou

[Sandra Tordová](#)

In: [NOTA BENE 105/2010](#).

Dostupné: *ASPEKTin - feministický webzin*. ISSN 1225-8982.
http://www.aspekt.sk/aspekt_in.php?content=clanok&rubrika=27&IDclanok=607.

Ako ste sa dostali k feminizmu vy?

K feminizmu som sa dostala ako študentka filozofie asi v druhom ročníku. Pamätám si prvé pocity, prekvapenie a rozhorčenie z nespravodlivosti voči ženám, ktorú som zrazu videla vo všetkých sférach života. Predtým som netušila, že niečo ako feminizmus existuje. O Simone de Beauvoir sme sa učili iba to, že bola Sartrovou partnerkou a že napísala román Mandaríni. O tom, že bola feministka a skvelá filozofka, sme nemali ani poňatie, rovnako ako o mnohých ďalších veľkých autorkách.

Prečo je feminizmus pre väčšinu žien a mužov ťažko prijateľný (napriek tomu, že súhlasia s mnohými jeho myšlienkami)?

Zrejme to súvisí s mediálnou prezentáciou feminizmu. Pred rokom 1989 bol feminizmus chápaný ako buržoázna ideológia. Po roku 89 sa k nám zase dostali pomerne negatívne, parodizujúce zobrazenia feminizmu. Toto myslenie dodnes pretrváva. Navyše, je pohodlné feminizmus odmietat', sú s ním totiž spojené páľčivé otázky. Možno o niečo zarážajúcejší je odmietavý postoj k feminizmu zo strany žien. Vďačíme mu za veľké množstvo práv a privilégií, čo si však málokedy uvedomujeme. Napríklad za volebné právo pre ženy, za to, že sme objavili svoju sexualitu, „zistili", že aj ženy majú rovnakú intelektuálnu kapacitu, že dnes môžeme študovať na univerzitách, pracovať a zarábať, ale aj za množstvo skvelých kníh a vedeckých objavov.

Aký je váš vzťah k mužom?

S feministkami sa spája predsudok, že mužov nemajú príliš v láske. Mám rada mužov. Ale mám rada aj ženy. Aj keď od detstva boli mojimi najlepšími priateľmi skôr muži. Dnes si asi vážim viac priateľstvo a vzťahy medzi ženami. Možno preto, že sa v tomto konkurenčnom svete nevieme mať rady a navzájom sa podporovať.

Ženy medzi sebou sú často nevraživé k tým, ktorým sa darí uspieť v mužskom svete, prečo je to tak? Ako by vyzeral svet, keby v ňom vládli ženy?

Na Slovensku sa úspech vo všeobecnosti neodpúšťa. Nemám ilúzie, že svet, v ktorom by vládli ženy, by bol nejako výrazne lepší, morálnejší či bez vojen. Nakoniec, ani nejde o to, aby ženy prevzali moc, ale o spravodlivejšie usporiadanie spoločnosti a rovnosť šanci.

Máte rodinu a deti, prípadne sú vo vašom akčnom pláne života?

Rodinu aj deti sme s bývalým priateľom plánovali. Obaja sme pochádzali z odlišného kultúrneho a náboženského prostredia a náš vzťah ukončil okrem iného aj dohodnutý sobáš s nevestou, ktorú mu vybrala rodina. Obaja sme to vtedy ťažko znášali. Odvtedy o čosi viac rozumiem moslimským feministkám, ktoré musia bojovať s hlboko zakoreneným tradicionalizmom. Dnes som znovu zaľúbená, je to ešte čerstvý vzťah, o deťoch teda zatiaľ nehovoríme.

Lenka Krištofová, ako doktorandka Centra rodových štúdií na UK sa venuje feministickým teóriám literatúry a jazyka, feministickej sociálnej filozofii. Momentálne pôsobí na Brémskej univerzite. Tvrdí, že v dobe, kedy ženy zarábajú iba 75 percent toho, čo muži, chýba účinná stratégia proti násiliu na ženách a neustále sa objavujú pokusy obmedziť ženám antikoncepciu či interrupciu, je feminizmus stále horúcou otázkou. „Niekedy si naozaj treba vedieť dupnúť a vyjadriť veci priamočiaro. Prekvapilo by nás to u mužov?“ pýta sa.

Sloboda k neposlušnosti. Rozhovor s Uršulou Kovalyk

[Sandra Tordová](#)

In: [NOTA BENE 105/2010](#).

Dostupné: *ASPEKTin - feministický webzin*. ISSN 1225-8982.
http://www.aspekt.sk/aspekt_in.php?content=clanok&rubrika=27&IDclanok=608.

Čo pre teba osobne znamená feminizmus?

Slobodnejšie prežiť svoj život, kritizovať a spochybňovať kultúrno-spoločenské vzorce, ktoré ženám diktujú, ako by mali vyzerat' a ako by sa mali správať. Pre mňa to znamená nutkanie hľadať v histórii ženské vzory, písať o veciach, ktoré prežívajú ženy a kritizovať mužov a ženy, ktorí a ktoré zneužívajú moc.

Ako si sa dostala k feminizmu ty?

Keď som spoznala násilie, ktoré páchajú na ženách niektorí muži. Pracovala som v mimovládnej organizácii, poskytovali sme pomoc ženám - obetiam násilia. Zistila som, že muži bijú svoje ženy nie preto, lebo na to majú nejaké vrodené predpoklady, ale preto, že majú nad nami väčšiu moc a tú moc zneužívajú. Odrazu som si začala všímať mechanizmy, ktoré "právo" muža byť násilný voči žene, udržiavajú. Piesne, porekadlá, zvyky. Okrem toho som už mala dieťa a na vlastnej koži som pocítila, čo znamená žiť v spoločnosti, ktorá je "nastavená" pre mužov. Myslím, že ma k feminizmu "dostali" moje otvorené oči, slovenská realita a publikácie "aspekt'áčiek".

V predstave verejnosti je stále večne živý obraz feministky ako večne nahnevanej radikálky, ktorá považuje mužov za menejcenné tvory a rodina jej nič nehovorí. Poznáš feministky, ktoré s vervou miešajú doma omáčky?

Tento obraz, a počula som aj horšie obrazy vykresľujúce feministky naozaj odpudivo, vytvorili muži a ženy zámerne. Všetky vieme, že ak sa o niekom v spoločnosti hovorí nepekne, nechceme sa s takým človekom spájať. A čím je menej feministiek v spoločnosti, tým je viac poslušných žien, ktoré nevítajú do toho, že majú napríklad nižší plat než ich kolegovia-muži a že sú v politike kozmetickým doplnkom, ktorý udržiava zabehnutý patriarchát. Preto si myslím, že je úplne bezpredmetné, či feministka mieša doma omáčky. Aj keby ich namiešala hektolitre, nič to nemení na veci, že sa jej budú vysmievať, keď sa k feminizmu otvorene prizná.

Poznáš nejaký dobrý vtíp o feminizme?

Sedí feministka sama v bare a popíja. Prísadne si k nej muž a šepká jej do ucha: „Slečna, skvele lížem a som diskretný!" Feministka si usrkne z drinku a nahlas povie: „Tak si vylíž zadok a nikomu o tom nepovedz!"

Uršul'a Kovalyk, spisovateľka a principálka Divadla bez Domova, v súčasnosti ju živí práca projektovej manažérky Štúdia 12. Má 20-ročného syna a 3-ročnú dcéru. Tvrdí, že čím je menej feministiek v spoločnosti, tým je viac poslušných žien, ktoré nevítajú do toho že majú nižší plat než ich kolegovia-muži a že sú v politike len kozmetickým doplnkom.

Pod kožou feminizmu. Rozhovor s Annou Gruskovou

[Sandra Tordová](#)

In: [NOTA BENE 105/2010](#).

Dostupné: *ASPEKTin - feministický webzin*. ISSN 1225-8982.

http://www.aspekt.sk/aspekt_in.php?content=clanok&rubrika=27&IDclanok=606.

Čo pre teba osobne znamená feminizmus?

Česká fotografka Veronika Bromová spravila pred pár rokmi zvláštne koláže: vo veľkých fotkách zvodných ženských tiel v lákavých erotických pozíciách nahradila intímne telesné partie fotografiou toho, čo sa práve na týchto miestach nachádza pod kožou. Pre mňa je feminizmus práve toto. Vidieť a vedieť viac a hlbšie, čo to znamená byť ženou. V tomto zmysle som feministka. (Rozmýšľam, ako nazvať mužov, ktorí sa zaujímajú o svoju mužskú identitu... Na to nemáme žiadne slovo.)

Ako si sa dostala k feminizmu ty?

Cez Janu Cvikovú a Janu Juráňovú z feministickej vzdelávacej a publikačnej organizácie ASPEKT a ich skvelý časopis s rovnakým menom. Bolo to po revolúcii a feminizmus, či presnejšie rôzne feminizmy, boli vtedy u nás niečím novým. Z masy ľudí sa vynárali individuality. Stali sa z nás nielen Európania, ale aj Európanky. Čítali sme o vzťahu sexuality a moci, o ženskej obriezke, o matriarcháte a patriarcháte, o celkom inej podobe krásy, než ktorú vídame v módnych časopisoch.

Poznáš nejaký dobrý vtíp o feminizme?

Skôr niečo zo života: nedávno sa jedna moja obľúbená temperamentná kamarátka rozčuľovala, ako je možné, že ona, ktorá miluje mužov a vôbec nie je feministka, nemá chlapa a deti, a pritom mnohé feministky majú bez problémov oboje...

Anna Grusková, autorka divadelných a rozhlasových hier a scenárov k dokumentárnym filmom, príležitostná prekladateľka, dramaturgička a režisérka... Je vydatá a má devätnásťročného syna. Myslí si, že predsudky o feministkách (mimochodom, aj o bezdomovcoch) mnohým ľuďom vyhovujú. Aspoň nemusia nič riešiť.

Mýty o feminizme. Rozhovor s Janou Cvikovou

[Sandra Tordová](#)

In: [NOTA BENE 105/2010](#).

Dostupné: *ASPEKTin - feministický webzín*. ISSN 1225-8982.

http://www.aspekt.sk/aspekt_in.php?content=clanok&rubrika=27&IDclanok=605.

Považujete sa za feministku? Čo pre vás osobne znamená feminizmus?

Áno, vedome som feministkou prinajmenšom 20 rokov svojho života. Feminizmus pre mňa znamená nové poznanie a spôsob uplatňovania slobody v mojom súkromnom i pracovnom živote.

Ako ste sa dostali k feminizmu vy?

Cez knihy. Pomohli mi pomenovať vlastné zážitky a pochopiť, prečo vnímam mnohé nespravodlivosti vo vzťahoch žien a mužov a ich postavení v spoločnosti - od materskej „dovolenky“ až po literárnu históriu.

Mnoho ľudí vníma, že feminizmus je už prekonaný a nepotrebuje ho. Aké sú súčasné témy feminizmu?

Nerovnosť medzi ženami a mužmi stále existuje. I dnes sú aktuálne tie problémy, ktoré zverejnili najmä feministky druhej vlny, a vďaka tomu sa začali riešiť: násilie páchané na ženách a deťoch, zastúpenie žien v rozhodovacích pozíciách, reprodukčné práva žien a mnohé ďalšie. Čoraz viac pozornosti sa venuje ekonomickým otázkam, napríklad nerovnosti v odmeňovaní žien a mužov, v rozdelení platenej a neplatenej práce medzi ženami a mužmi a pod. No a napríklad vo Viedni vytvorila moja spolužiačka z feministických štúdií útočisko pre bezdomovkyne, ktoré je vyhradené ženám. Jej práca je príkladom feminizmu v oblasti sociálnej práce.

Čím sa v súčasnosti zaoberá ASPEKT?

V ASPEKTE už od začiatku 90. rokov vytvárame priestor pre feministickú prax i teóriu. Vydali sme viac ako 100 publikácií. Minulý rok to bola knižka Slavenky Drakulić „Myš v Múzeu komunizmu a iné životy pod psa“ - dúfame, že môže najmä mladým ľuďom priblížiť našu minulosť. V spolupráci so združením Pro Familia sme pripravili brožúru „Konať proti násiliu na deťoch“. Pripravujeme knihu Ireny Brežnej „Tá naša najmilšia

poslušnosť" a ďalšie publikácie. Na webovej stránke ruzovymodrysvet.sk sa zameriavame na pedagogiku, ktorá sa neobmedzuje na kolíkované „ružového" sveta pre dievčatá a „modrého" pre chlapcov, ale vytvára podmienky pre väčšiu pestrosť záujmov a spôsobov života. Učí napríklad chlapcov starostlivosti (aj o deti) a dievčatá podporuje pri získavaní technických zručností (aj financií).

Veľká väčšina feministiek, čo poznám, sú vtipné, múdre a sympatické ženy. Mnoho ľudí si vytvorilo po stretnutí s nejakou agresívnou feministkou predsudok večne nahnevanej radikálky, ktorá považuje mužov za menejcenné tvory. Je toto reálny obraz feministky?

Ja sa reálne hnevám dosť často. Vy nie? Hnev môže byť dobrým impulzom, hoci i na chvíľu. Občas bola nahnevaná aj slovenská feministka, spisovateľka Hana Gregorová - no najmä sa hnevali na ňu za to, že otvorene hovorila o právach žien. Začiatkom 20. storočia bolo prečinom aj to, že túžila po vzdelaní a samostatnosti. Ja sa stretávam skôr s agresívnym antifeminizmom. Mimochodom, spravidla sú feministky pacifistkami. Aj prvou nositeľkou Nobelovej ceny za mier bola feministka, spisovateľka Bertha von Suttner. Našťastie je skutočných obrazov „feministky" aspoň toľko, čo feministiek. A keďže sa často stretávam s tým, že sú mi pripisované predstavy o „zlých mužoch" a „dobrých ženách", tak považujem za užitočné zdôrazniť, že žiaden feminizmus sa nezakladá na zovšeobecňovaní. Naopak, ide o to, aby ženy i muži boli vnímaní ako ľudia so svojimi dobrými i zlými stránkami.

Jana Cviková, spoluzakladateľka prvej feministickej organizácie na Slovensku ASPEKT, v ktorej pôsobí dodnes. Autorka a editorka viacerých publikácií, najnovšia je „Feminizmy pre začiatovníčky. Aspekty zrodu rodového diskurzu na Slovensku" (ASPEKT 2009) v spoluautorstve s Janou Juráňovou. Podieľala sa aj na vzniku iniciatív proti násiliu na ženách Piata žena a za práva žien Možnosť voľby. Bola nominovaná v rámci medzinárodného projektu 1000 žien na Nobelovu cenu za mier. Je členkou Konzultačného výboru Rady vlády pre rodovú rovnosť.